

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Gehuwd of niet gehuwd, that's the question

Dijck, L.M.F. van; Pieters, I.J.

Citation

Dijck, L. M. F. van, & Pieters, I. J. (2022). Gehuwd of niet gehuwd, that's the question. *Tijdschrift Relatierecht En Praktijk*, 2022(2), 39-49. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3513483>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3513483>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

188. Gehuwd of niet gehuwd, that's the question

MR. L.M.F. VAN DIJCK EN MR. I.J. PIETERS

In het buitenland gehuwd en in Nederland willen scheiden lijkt eenvoudig, maar de praktijk kan anders zijn. Ook erkenning van een buitenlands huwelijk in afstammingsprocedures kan problemen geven. Dit artikel beoogt na een analyse van de regelgeving en jurisprudentie de rechtspraktijk handvatten te geven hoe om te gaan met afwezigheid van een authentiek afschrift van de huwelijksakte in echtscheidings- en afstammingsprocedures.

Inleiding

Huwen is van alle generaties en van alle tijden. Echter, het ene huwelijk is het andere niet. Onze samenleving wordt steeds internationaler en daarmee ook grenzelozer. Grensoverschrijdende liefdes kunnen soms meebrengen: huwen in het ene land en vervolgens emigreren naar een ander land. Dan neem je graag je huwelijkse status mee. Er is ook een andere kant van de medaille. Woonachtig en gehuwd zijn in één land, maar moeten vluchten voor de veiligheid naar een ander land. Ook dan kan het zo zijn dat je je huwelijkse status graag meeneemt in de hoop dat ook jouw echtgenoot naar dat andere land kan komen en aldaar een veiliger bestaan kan opbouwen. Maar niet altijd kan jouw echtgenoot meekomen of wellicht scheiden de wegen zich en is een echtscheiding onafwendbaar.

In Nederlandse echtscheidings- en in sommige afstammingsprocedures dient bewijs te worden geleverd van het bestaan van een (buitenlands) huwelijk.¹ Voordat de rechter toekomt aan beoordeling van een echtscheidingsverzoek over een in het buitenland gesloten huwelijk, ligt de vraag voor of sprake is van een rechtsgeldig huwelijk.² Deze voorvraag kan ook opspelen in het kader van afstammingsrechtelijke vraagstukken. In art. 10:31 jo. 10:32 BW staan de voorwaarden voor erkenning van een buitenlands huwelijk opgenomen. Het komt echter meer dan eens in een Nederlandse echtscheidings- of afstammingsprocedure voor dat een buitenlands huwelijk niet kan worden erkend en/of het bewijs van een buitenlands huwelijk niet geleverd kan worden. De vraag is, hoe gaan rechters hiermee om? Welke rol speelt dan bijvoorbeeld de registratie 'gehuwd' in de Basisregistratie Personen (BRP)? In dit artikel wordt de bewijslast van het in het buitenland gesloten huwe-

lijk in een echtscheidings- of afstammingsprocedure, mede in het kader van de voorvraag van de erkenning van dit huwelijk, nader beschouwd. Welk bewijs volstaat?

Allereerst bespreken we de mogelijkheden om een buitenlands huwelijk te laten registreren. Vervolgens kijken we naar regelgeving omtrent het overleggen van bewijs van het huwelijk en de sanctie bij verzuim. Daarna bespreken we de bewijslast in het kader van de rechtsvraag betreffende de erkenning van het buitenlandse huwelijk. Wij leggen de jurisprudentie op dit vlak onder de loep en kijken tot slot of tot een *best practice* in dit soort zaken kan worden gekomen.

Mogelijkheden om een buitenlands huwelijk te laten registreren

Huwelijksakte beschikbaar

Indien een stel in het buitenland huwt en in Nederland woont, dan wordt de buiten Nederland opgemaakte huwelijksakte op bevel van het openbaar ministerie, op verzoek van een belanghebbende of ambtshalve door de ambtenaar van de burgerlijke stand ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand.³ In het register van de burgerlijke stand kunnen alleen akten van geboorten, huwelijk/geregistreerd partnerschap en overlijden worden ingeschreven.⁴ Akten van de burgerlijke stand worden gebruikt als brondocument voor de BRP.

De BRP maakt deel uit van een stelsel van basisregistraties, dat door de overheid verplicht gebruikt wordt. De achterliggende gedachte van deze basisadministraties is een efficiencygedachte: gegevens worden voortaan nog maar op één plaats bijgehouden, maar worden meervoudig gebruikt.

1 Art. 815 lid 5 Rv.

2 Art. 10:33 BW.

3 Art. 1:25 BW.

4 Art. 1:25 jo. 1:26 BW.

Het is goed om bewust te zijn van het onderscheid tussen het register van de Burgerlijke Stand en de BRP.

Indien het stel in het buitenland woont en één of beiden zijn Nederlander, dan kunnen zij hun in het buitenland gesloten huwelijk of geregistreerd partnerschap niet registreren in de registers van de burgerlijke stand. Er is dan de mogelijkheid het huwelijk hier te laten registreren in een speciaal ingericht register, namelijk de registers van de burgerlijke stand bij de afdeling Landelijke Taken van de gemeente Den Haag. In beide gevallen is de originele buitenlandse huwelijksakte nodig.

Burgerzakendocumenten, waaronder dus een huwelijksakte, uit EU-landen moeten voortaan zonder legalisatie of apostille worden geaccepteerd

Voor inschrijving in het Nederlandse register van de burgerlijke stand is verder de Europese Verordening ‘openbare documenten’ van belang.⁵ Burgerzakendocumenten, waaronder dus een huwelijksakte, uit EU-landen moeten voortaan zonder legalisatie of apostille worden geaccepteerd.⁶ Op die manier zou de aanvaarding van dergelijke documenten vereenvoudigd moeten worden, worden administratieve formaliteiten en kosten voor burgers teruggedrongen, alsmede het vrije verkeer vergemakkelijkt. Indien een land niet is aangesloten bij het Apostilleverdrag, dan moet voor inschrijving de buitenlandse akte eerst nog worden gelegaliseerd. Dit dient te gebeuren door de autoriteiten van het land waar het stel getrouwd is. Daarna moet de Nederlandse ambassade of het consulaat van dat land de huwelijksakte of partnerschapsakte legaliseren.

Huwelijksakte niet (meer) beschikbaar

Is de buiten Nederland opgemaakte huwelijksakte niet (meer) beschikbaar, dan kunnen gegevens over de burgerlijke staat worden ontleend aan een in Nederland gedane rechterlijke uitspraak over het huwelijk.⁷ Bij gebreke hiervan kunnen gegevens worden ontleend aan een buiten Nederland opgemaakte akte - die ten doel heeft tot bewijs te dienen van het huwelijk -, een rechterlijke uitspraak of een geschrift dat overeenkomstig de plaatselijke voorschriften is opgemaakt door een bevoegde instantie waarin het huwelijk wordt vermeld.⁸ Bij gebreke van het voorgaande

kan een persoon onder ede verklaren dat hij gehuwd is.⁹ Een dergelijke verklaring kan leiden tot een registratie van gehuwd zijn in de BRP, hetgeen door de koppeling van BRP-online aan allerlei andere overheidsinstanties verstrekende gevolgen kan hebben.

De verklaring onder ede is nader geregeld in art. 2.8 Wet BRP.¹⁰ Op grond van art. 2.8 Wet BRP kan een verklaring als geschrift worden aangemerkt waaraan gegevens over de burgerlijke staat kunnen worden ontleend. De verklaring dient ten overstaan van een door het college van burgemeester en wethouders aangewezen ambtenaar onder ede of belofte te zijn afgelegd. Daarnaast dient de verklaring op schrift te zijn gesteld en door betrokkene te zijn ondertekend.

In art. 2.10 Wet BRP staat een aantal beperkingen omschreven voor het ontleen van gegevens aan een verklaring onder ede. De eerste beperking volgt uit art. 2.10 lid 1 Wet BRP: indien aannemelijk is dat een geschrift als bedoeld in art. 2.8 lid 2 onder c of d Wet BRP – te weten een buitenlandse akte of een rechterlijke uitspraak – kan worden verschaft omtrent een gegeven over het huwelijk en de eerdere huwelijken, dan mogen geen gegevens worden ontleend aan een verklaring onder ede. Hieruit blijkt dat tussen brondocumenten¹¹ onderling grote verschillen in bewijskracht bestaan. Art. 2.8 lid 2 Wet BRP vermeldt de volgorde van sterkte van de brondocumenten. Slechts in geval het overleggen van een sterker brondocument niet mogelijk is, kan een verklaring onder ede worden geaccepteerd. De wet geeft niet aan in welke gevallen het wel of niet (meer) aannemelijk is om te wachten op een sterker brondocument alvorens over te gaan op het afnemen van een verklaring onder ede voor het registreren van een buitenlands huwelijk. De praktische handreiking voor de ambtenaar – opgesteld door de Nederlandse Vereniging van Burgerzaken¹² – schrijft voor om te wachten op overlegging van officiële brondocumenten, ook wanneer dit een lange tijd in beslag kan nemen. Hoewel in de handreiking wordt erkend dat het lastig is om aan te geven wat een redelijke termijn is om te wachten op deze documenten, wordt een richtlijn van een maximale termijn van zes maanden voorgeschreven. Er kan een afspraak voor het afleggen van een verklaring onder ede worden gemaakt, wanneer overtuigend bij de gemeente is aangetoond dat alle moeite is gedaan en het desondanks niet mogelijk is gebleken om de officiële documenten te verkrijgen binnen een redelijke termijn.

5 In werking getreden op 16 februari 2019, Uitvoeringswet verordening overlegging openbare documenten, *Stb* 2018, 162, en *Kamerstukken II* 2017/18, 34803, nr. 3.

6 Door legalisatie weten de autoriteiten van een land dat een document dat afkomstig is uit een ander land rechtsgeldig is volgens het land van herkomst. Een apostille is een stempel of sticker van de rechtbank op een officieel document, die aantoonde dat de handtekening op het document echt is.

7 Art. 2.8 lid 2 sub b Wet BRP.

8 Art. 2.8 lid 2 sub c en d Wet BRP.

9 Art. 2.8 lid 2 sub e Wet BRP.

10 De Wet BRP heeft op 6 januari 2014 de Wet GBA vervangen. In die wet was de verklaring onder ede geregeld in art. 36.

11 Een brondocument is nodig als verantwoording van de registratie. Brondocumenten worden gedefinieerd in art. 10 van de Wet basisregistratie en gebouwen (Wet BAG).

12 Zie https://nvvb.nl/media/filer_public/9d/dc/9ddc3a67-6694-4149-8375-f72676081662/def_verklaring_onder_eed_belofte_met_versie.pdf

Ook mogen geen gegevens aan een verklaring onder ede worden ontleend voor zover de Nederlandse openbare orde zich verzet tegen de erkenning van de rechtsgeldigheid van de vermelde feiten. Denk bijvoorbeeld aan een huwelijk van een minderjarige. Evenmin mogen gegevens ontleend worden aan een verklaring onder ede indien aannemelijk is dat de gegevens onjuist zijn. Dit kan het geval zijn indien er bijvoorbeeld tegenstrijdige verklaringen worden afgelegd. Tot slot mogen er pas gegevens worden ontleend aan een verklaring onder ede wanneer de gegevens, voor zover mogelijk, zijn geverifieerd door raadpleging van de basisregistratie en zo nodig van andere registers of van geschriften die door de betrokkene zijn overlegd. Een vrouw kan bijvoorbeeld naar Nederland zijn gekomen voor gezinshereniging, waarbij de man al eerder is geregistreerd met vermelding over gegevens over zijn huwelijk. Ook kan bijvoorbeeld een 'Rapport van eerste en/of nader gehoor' worden geraadpleegd. Een gesprek van 'eerste en/of nader gehoor' vindt plaats wanneer een vreemdeling besluit een asielaanvraag in te dienen. Uit de praktische handreiking voor de ambtenaar volgt dat ervan uitgegaan moet worden dat de verklaring die destijds is afgelegd, ook over huwelijksgegevens, juist is.

Ten aanzien van het ontleen van gegevens betreffende een huwelijk aan een verklaring onder ede is voorts art. 2.9 lid 1 Wet BRP van belang. Indien ten minste één van de echtgenoten vreemdeling is, dienen echtgenoten eerst een verklaring te hebben afgelegd dat hun huwelijk niet is aangegaan met het oogmerk om verblijfsrecht in Nederland te verkrijgen. In het tweede lid van art. 2.9 Wet BRP staat dat deze verklaring niet nodig is indien na de huwelijksvoltrekking tenminste tien jaren zijn verstreken, wanneer het huwelijk inmiddels is geëindigd, wanneer de gegevens ambtshalve worden opgenomen of wanneer de vreemdeling rechtmatig in Nederland verblijft.

Echtscheiding: het overleggen van bewijs van het huwelijk en sanctie bij verzuim

Voor een echtscheidingsprocedure is bewijs van het huwelijk noodzakelijk. De rechter dient immers allereerst vast te stellen of hij rechtsmacht heeft. Art. 815 lid 5 Rv geeft weer welke stukken overlegd moeten worden bij indiening van het verzoekschrift tot echtscheiding. Krachtens de wettelijke regeling dient ten eerste een afschrift of uittreksel van de huwelijksakte te worden overlegd. Ook bescheiden betreffende de gronden waarop de rechter ingevolge art. 4 Rv rechtsmacht heeft, dienen overlegd te worden. Indien (een van de) echtgenoten een minderjarig kind of minderjarige kinderen heeft, dient eveneens een afschrift of uittreksel van de akte van geboorte van ieder kind te worden overlegd. Tot slot dienen processtukken overlegd te worden die betrekking hebben op voorlopige voorzieningen en – in geval van ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed – een authentiek afschrift van de rechterlijke uitspraak waarbij de scheiding van tafel en bed is uitgesproken. Voorts volgt uit art. 815 lid 6 Rv dat wanneer

de stukken als bedoeld in art. 815 lid 5 Rv redelijkerwijs niet kunnen worden overlegd, er kan worden volstaan met overlegging van andere stukken of dat er op andere wijze daarin kan worden voorzien, een en ander ter beoordeling van de rechter.

Het overleggen van een authentiek afschrift van de huwelijksakte

De wettelijke regeling wordt vervolgens verder uitgewerkt in het op de website [rechtspraak.nl](https://www.rechtspraak.nl) gepubliceerde Procesreglement Scheiding¹³. Het procesreglement schrijft onder meer voor dat alle stukken (met uitzondering van het BRP-uittreksel, dat enkel gedateerd moet zijn) gedateerd en gewaarmerkt moeten zijn. Daarnaast mogen de stukken niet langer dan drie maanden voor indiening van het verzoekschrift zijn afgegeven.

Voor een echtscheidingsprocedure is bewijs van het huwelijk noodzakelijk

Het procesreglement schrijft ook voor dat er een authentiek *afschrift* van de huwelijksakte dient te worden overgelegd. Een *uittreksel* van de huwelijksakte uit de BRP is derhalve niet voldoende. Het verschil tussen een uittreksel en een afschrift is dat een uittreksel beperkte informatie uit de akte bevat, zulks terwijl een afschrift een kopie van de hele akte met stempel en handtekening van de ambtenaar van de burgerlijke stand bevat. Dit wordt ook wel een gewaarmerkte kopie genoemd. In het uittreksel BRP (voorheen: GBA) staan naam, adres en woonplaats. Er zijn daarnaast nog speciale uittreksels zoals bewijs van in leven zijn (*attesta de vita*), bewijs van ongehuwd geregistreerd staan en bewijs van Nederlanderschap. Het bewijs van als gehuwd staan in de BRP is niet voldoende als bewijs dat men gehuwd is.

Is het huwelijk in het speciale register in Den Haag geregistreerd, dan kan aldaar een authentiek afschrift van de huwelijksakte worden verkregen. Niet iedereen laat meteen zijn originele huwelijksakte in het speciale register inschrijven, maar indien met die originele huwelijksakte de echtscheiding in Nederland is uitgesproken, kan voor registratie van de echtscheiding in Nederland alles in één keer naar het speciale register in Den Haag worden verzonden. Dat valt ook zeer aan te raden, omdat op die manier altijd authentieke afschriften verkregen kunnen worden.

Indiening verzoekschrift zonder authentiek afschrift van huwelijksakte

Indien een verzoekschrift zonder het afschrift van de huwelijksakte ter griffie binnenkomt, dan volgt uit art. 2.3 van het procesreglement dat het ontbrekende stuk zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk vóór verloop van de (oorspronkelijke) verweertermijn in één keer dient te zijn toegevoegd. Bij

¹³ <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/procesreglement-scheiding-2021.pdf>

gemeenschappelijke verzoeken is deze termijn vier weken. Wanneer na afloop van deze termijn(en) wordt geconstateerd dat hier niet aan voldaan is, zonder dat daarvoor vóór afloop van de genoemde termijn(en) schriftelijk klemmende redenen zijn aangevoerd, dan kan het verzoek niet-ontvankelijk verklaard worden. Indien niet tijdig schriftelijk klemmende redenen zijn aangevoerd, wordt er van uitgegaan dat verzoeker geen prijs stelt op een mondelinge behandeling.

Lijn Hoge Raad

De Hoge Raad heeft een duidelijke lijn uitgezet ten aanzien van de sanctie van een niet-ontvankelijkverklaring bij verzuim van het overleggen van stukken.¹⁴ De Hoge Raad heeft beslist dat slechts bij of krachtens de wet de sanctie van niet-ontvankelijkheid kan worden toegepast of wanneer een schending van de goede procesorde dat rechtvaardigt.¹⁵ In ieder geval dient een rechter een laatste gelegenheid tot herstel van het verzuim te bieden in de vorm van een mondelinge behandeling. Zou bij die gelegenheid blijken dat de ontbrekende stukken alsnog worden overgelegd, dan kan een rechter beslissen of het daarop acht kan slaan.¹⁶ Het ging in deze zaak wel om het overleggen van het verzoekschrift bij het hof waarmee de procedure bij de rechtbank was ingeleid. Het oordeel van de Hoge Raad is echter ook van belang voor wat betreft het soortgelijke art. 2.3 van het Procesreglement Scheiding¹⁷. In het licht van het oordeel van de Hoge Raad is het de vraag in hoeverre een dergelijke bepaling stand kan houden.

Hoe gaat de lagere rechtspraak om met het verzuim van het overleggen van een authentiek afschrift van een buitenlandse huwelijksakte?

Geen afschrift of uittreksel huwelijksakte overlegd: niet-ontvankelijkverklaring?

Gelet op de lijn van de Hoge Raad is de uitspraak van de rechtbank Den Haag van 4 augustus 2021 (ECLI:NL:RBDHA:2021:8227) bijzonder te noemen.

In deze echtscheidingsprocedure was een gewaarmerkt afschrift van de huwelijksakte of een ‘attestation de mariage’, niet ouder dan drie maanden, niet vóór 6 juli 2021 ter griffie overgelegd.

Namens de vrouw is gesteld dat zij afhankelijk van de man was voor het verkrijgen van een huwelijksakte en dat zij deze nog niet ontvangen heeft. De vrouw is voorts afhankelijk van haar zoon om naar het consulaat te gaan voor een *attestation de mariage*, wat gelet op diens werk in de zorg en door de coronapandemie nog niet was gelukt. De

vrouw is afhankelijk van anderen omdat zij analfabeet is. De rechtbank overweegt dat de vrouw meer dan een jaar de tijd heeft gehad om de bescheiden te overleggen en acht deze termijn, ook rekening houdend met de beperkende coronamaatregelen, meer dan voldoende om deze stukken – al dan niet met hulp van familie of bekenden – te verzamelen. Ook acht de rechtbank geen klemmende redenen aanwezig die maken dat aan overlegging van de bescheiden voorbij kan worden gegaan. De enkele omstandigheid dat het huwelijk in het BRP geregistreerd staat is onvoldoende om vast te kunnen stellen dat sprake is van een rechtsgeldig huwelijk. De rechtbank verklaart het verzoek niet-ontvankelijk.

Deze uitspraak is bijzonder omdat de motivering alleen wordt opgeknoopt aan het feit dat de vrouw een ruime termijn heeft gekregen om voor de benodigde stukken te zorgen, maar de rechtbank had het in het licht van de lijn van de Hoge Raad niet daarbij mogen laten.

Geen afschrift of uittreksel huwelijksakte overlegd: mondelinge behandeling

Beter is delijndie rechtbank Limburg volgde in haar beschikking van 9 januari 2017 (ECLI:NL:RBLIM:2017:191). Ook in dat geval was er nog geen afschrift of uittreksel van de huwelijksakte overgelegd, nadat de vrouw daartoe meerdere malen in de gelegenheid was gesteld. De rechtbank stelt vast dat, ondanks het aan de vrouw verleende laatste uitstel, een afschrift (of uittreksel) van de huwelijksakte tot dusver niet is overgelegd. De vraag die zich daarmee aandient is of hierin aanleiding schuilt het verzoekschrift tot echtscheiding aanstonds niet-ontvankelijk te verklaren. De rechtbank meent van niet en geeft de rechtspraak het spoorboekje hoe dan te handelen. De rechtbank overweegt dat art. 2.3 van het procesreglement de bevoegdheid schept – maar niet de verplichting – het niet tijdig overleggen van een afschrift of uittreksel van de huwelijksakte te sanctioneren door het verzoek zonder mondelinge behandeling niet-ontvankelijk te verklaren en verwijst vervolgens naar de uitspraak van de Hoge Raad van 14 januari 2005 (ECLI:NL:HR:2005:AR5752). De rechtbank leidt uit deze uitspraak af dat de bevoegdheid van gerechtsbesturen om nadere regels te stellen niet verder kan reiken dan de (formele) wetgever toestaat en dat in ieder geval een wettelijke grondslag voor de niet-ontvankelijkverklaring zónder mondelinge behandeling in kwesties als de onderhavige ontbreekt. De rechtbank merkt daarbij nog op dat de in een procesreglement opgenomen formaliteiten geen doel op zichzelf mogen zijn. Van de rechter mag worden verwacht dat hij steeds een afweging maakt tussen het afstraffen van laksheid en het openhouden van de mogelijkheid het materiële geschil te beslechten. De goede procesorde vormt hierbij de maatstaf. Naar het oordeel van de rechtbank kan in het onderhavige geval niet worden volgehouden dat reeds nu het stadium is bereikt waarin moet worden geoordeeld dat het niet tijdig overleggen van een afschrift of uittreksel van de huwelijksakte een zodanige flagrante schending van de goede procesorde oplevert dat alleen al om die reden niet-ontvankelijkverklaring gerechtvaardigd

14 HR 25 januari 2002, NJ 2002/119; HR 5 december 2003, RvdW 2003/184; HR 14 januari 2005, NJ 2005/481.

15 HR 14 januari 2005, NJ 2005/481, r.o. 3.4.

16 Dit is in overeenstemming met de heersende opvatting in de literatuur dat in de verzoekschriftprocedure niet-ontvankelijkverklaring zonder mondelinge behandeling niet mogelijk is (zie Snijders, Ynzonides & Meijer, nr. 302; *Tekst & Commentaar Burgerlijke Rechtsvordering* (Van Mierlo), art. 279, aant. 3 sub e; S. Boekman, *De verzoekschriftprocedure* (1996), p. 25.

17 Zie ook Teuben onder «JBPR» 2005/20.

is. Onder verwijzing naar art. 279 lid 1 Rv wordt vervolgens een mondelinge behandeling bepaald, waarbij dan aan de orde zal komen welke inspanningen de vrouw zich tot dusver heeft getroost om over het benodigde afschrift van de huwelijksakte te kunnen beschikken, of binnen een redelijke termijn overlegging van het afschrift van de huwelijksakte tegemoet kan worden gezien, en zo nee, of de vrouw bereid en in staat is middels andere stukken of op andere wijze daarin te voorzien.

Geen afschrift of uittreksel huwelijksakte: huwelijk op andere wijze voldoende aannemelijk ex art. 815 lid 6 Rv

Het hof Arnhem-Leeuwarden kwam op 24 november 2015 (ECLI:NL:GHARL:2015:10168), na een mondelinge behandeling, tot de conclusie dat er een huwelijk moet zijn geweest, ondanks de vaststelling dat geen afschrift of uittreksel van de huwelijksakte is overgelegd. Het hof is van oordeel dat partijen over de belangrijkste vragen omtrent hun huwelijk, zoals de datum, locatie en wie erbij aanwezig waren, een vergelijkbare verklaring hebben afgelegd. Voorts heeft de man bij de Nederlands Ambassade een huwelijksakte overgelegd. Weliswaar bevatten de overgelegde stukken enkele verklaringen die niet geheel met elkaar overeenstemmen, maar deze zien niet direct op feiten en omstandigheden rondom het huwelijk. Voorts heeft de vrouw, zowel in haar beroepschrift als ter mondelinge behandeling, een plausibele uitleg gegeven voor deze uiteenlopende verklaringen. Gelet op hetgeen uit de stukken naar voren is gekomen en de indruk die het hof ter mondelinge behandeling van de vrouw heeft gekregen, is het hof van oordeel dat het door de vrouw naar voren gebrachte authentiek overkomt en acht het hof het bestaan van een huwelijk tussen partijen voldoende aannemelijk. De vrouw woont al jaren in Nederland en zij heeft de man al jaren niet gezien en gesproken. De man is volgens de vrouw inmiddels gehuwd met een andere vrouw. De vrouw heeft een nieuwe partner met wie zij op 8 maart 2015 een zoon heeft gekregen. De vrouw heeft onbetwist aangevoerd dat het huwelijk tussen partijen duurzaam is ontworpen. Het hof wijst het verzoek tot echtscheiding toe.

Zie verder de uitspraak van het hof 's-Hertogenbosch van 3 juni 2021 (ECLI:NL:GHSHE:2021:1647), waarin de precaire situatie in het land waar het huwelijk was voltrokken zeer zeker een rol speelde. Beide echtgenoten waren het er over eens dat zij op een datum in 2004 in Eritrea met elkaar gehuwd zijn. De man heeft ook in eerste aanleg een kopie van een huwelijksakte overgelegd, gedateerd 1 december 2005. Daarnaast heeft de man kopieën van de uittreksels uit het geboorteregister van de kinderen overgelegd. Daar komt bij dat partijen in de gemeentelijke basisadministratie geregistreerd staan als echtgenoten van elkaar. Hoewel aldus is verzuimd om een gewaarmerkt afschrift van de huwelijksakte te overleggen, niet ouder dan drie maanden, zoals art. 815 lid 5 in samenhang met het procesreglement vereist, is voor het hof voldoende aannemelijk dat het op dit moment redelijkerwijs niet mogelijk is actuele stukken uit Eritrea of Soedan te verkrijgen conform

art. 815 lid 2 Rv. Gelet op voornoemde omstandigheden kan ingevolge art. 815 lid 6 Rv in deze met de overgelegde stukken worden volstaan. Het hof gaat derhalve uit van een rechtsgeldig huwelijk, welk huwelijk in Nederland op grond van art. 10:31 lid 4 BW dient te worden erkend.

Voordat de rechter toekomt aan de beoordeling van het echtscheidingsverzoek of andere afstammingsrechtelijke vraagstukken, dient te worden beoordeeld of sprake is van een rechtsgeldig huwelijk

Het wordt bepaald lastiger als er geen huwelijksakte is en de partijen ook van mening verschillen of er al dan niet sprake is van een huwelijk. Die discussie speelde in het geval dat leidde tot de uitspraak van het hof Amsterdam op 7 januari 2020 (ECLI:NL:GHAMS:2020:70). Tussen de man en de vrouw is, overeenkomstig het verzoek van de vrouw, de echtscheiding tussen partijen uitgesproken. De vrouw heeft bij haar verzoek tot echtscheiding, met behulp van de IND, een kopie van de huwelijksakte overgelegd. De man verzoekt, met vernietiging van de bestreden beschikking, de vrouw niet-ontvankelijk te verklaren in haar verzoek tot echtscheiding, omdat zij heeft verzuimd de originele huwelijksakte te overleggen en de herkomst van de door de IND verstrekte kopie onduidelijk is, zodat de betrouwbaarheid daarvan niet vaststaat. De vrouw stelt zich tot het uiterste te hebben ingespannen om in het bezit te komen van de originele huwelijksakte. Zo heeft de vrouw aangeklopt bij de Syrische ambassade in België en de Nederlandse ambassade in Turkije. Daarnaast heeft de vrouw verzoeken ingediend bij de IND, waarna de IND een kopie van de huwelijksakte heeft overgelegd en medegedeeld niet in het bezit te zijn van de originele akte. Ook wijst de vrouw op de onmogelijkheid om naar Syrië te reizen, contact te leggen met Syrische overheidsinstanties en/of getuigen bij haar huwelijk te bereiken, wegens de voortdurende oorlog in Syrië. Voorts wijst de vrouw er op dat de IND op haar website vermeldt dat mensen met de Syrische nationaliteit een vrijstelling krijgen voor het aanleveren van bepaalde stukken. Het hof is met de rechtbank van oordeel dat de vrouw aannemelijk heeft gemaakt dat het redelijkerwijs niet mogelijk is om de originele huwelijksakte, of een gewaarmerkt afschrift daarvan, te overleggen. De vrouw heeft zich voldoende ingespannen dit stuk te bemachtigen. De rechtbank heeft terecht toepassing gegeven aan art. 815 lid 6 Rv en geoordeeld dat de vrouw kon volstaan met het overleggen van de kopie van de huwelijksakte die haar door de IND is toegezonden. Het hof volgt de man niet in zijn betoog dat op de kopie van de huwelijksakte geen acht mag worden geslagen. De vrouw heeft verklaard dat de IND naar alle waarschijnlijkheid in het bezit van de kopie is gekomen, toen zij zich in november 2014 bij de man heeft

gevoegd en een verblijfsvergunning heeft aangevraagd. De man heeft dit niet, althans niet gemotiveerd, betwist.

Geen afschrift of uittreksel huwelijksakte: mede op basis van inschrijving BRP voldoende bewijs huwelijk

In de uitspraak van het hof 's-Hertogenbosch van 29 maart 2011 (ECLI:NL:GHSHE:2011:BP9916) werd genoeg genomen met de registratie in de BRP van partijen als zijnde gehuwd en het feit dat de man eerder in het kader van gezinshereniging met officiële bescheiden heeft aan moeten tonen gehuwd te zijn. Partijen bezitten beiden zowel de Nederlandse als de Afghaanse nationaliteit. Als onbetwist staat tussen partijen vast dat zij zijn gehuwd, echter zij verschillen van mening over huwelijksdatum en -plaats. Niet de man maar de vrouw zou beschikken over het huwelijksboekje. De man heeft het bericht bereikt dat de vrouw het huwelijksboekje zou hebben verbrand dan wel dat het boekje is achtergebleven bij de vader van de vrouw in Afghanistan. Ter zitting bij het hof heeft de man een nieuw element aan zijn verweer toegevoegd in die zin dat hij heeft verklaard dat het huwelijk is gesloten naar plaatselijk gebruik en niet als een wettig gesloten huwelijk kan worden aangemerkt.

De vrouw verklaart nimmer de beschikking te hebben gehad over de huwelijksbescheiden. Zij ontkent dat er sprake is geweest van een huwelijk naar plaatselijk gebruik en zij stelt dat er ook een huwelijksakte is. Deze akte en ook overige officiële bescheiden zijn steeds in het bezit van de man geweest. Vaststaat dat de vrouw naar Nederland is gekomen in het kader van gezinshereniging. Gelet op de voorwaarden die de Nederlandse Staat aan gezinshereniging stelt, moet worden aangenomen dat de man met officiële bescheiden heeft moeten aantonen dat hij met de vrouw in Afghanistan in het huwelijk is getreden. Ter zitting heeft de man desgevraagd verklaard dat hij zich voor de aanvraag tot gezinshereniging, met de benodigde papieren, waaronder de huwelijksakte, heeft gewend tot de Immigratie- en Naturalisatiedienst in Breda en dat op basis van die gegevens toestemming tot de overkomst van de vrouw naar Nederland is verleend. Bij gebreke van huwelijksbescheiden in onderhavige procedure dient, onder de geschetste omstandigheden, de inschrijving in de Gemeentelijke Basis Administratie van de gemeente Tilburg – inhoudende dat partijen zijn gehuwd op 28 april 1989 te Kabul (Afghanistan) – als voldoende bewijs van een tussen partijen wettig gesloten huwelijk te worden aangemerkt. Eén en ander geldt temeer nu de man niet consistente en deels tegenstrijdige verklaringen omtrent het huwelijk met de vrouw heeft afgelegd die door het hof als niet betrouwbaar worden beoordeeld.

Valse huwelijksakte: niet-ontvankelijkverklaring

Indien er een vermoeden is dat er is gerommeld is met een akte, komt het anders te liggen. Zie in dit verband de uitspraak van de rechtbank Den Haag op 7 oktober 2021 (ECLI:NL:RBDHA:2021:10971), waarin een verzoek tot echtscheiding is ingediend. Ook hier stelt de rechtbank vast

dat er geen gewaarmerkt afschrift van de huwelijksakte is overlegd zoals door art. 815 lid 5 Rv wordt vereist. De vrouw stelt geen originele huwelijksakte te kunnen overleggen wegens de slechte bevolkingsregisters in Eritrea. Daarnaast stelt de vrouw de huwelijksakte die zij in haar bezit had aan de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) te hebben afgegeven. Naar het oordeel van de rechtbank is echter niet vast komen te staan dat de man en vrouw een rechtsgeldig huwelijk hebben gesloten. De IND heeft de huwelijksakte na onderzoek vals bevonden en deze stelling vindt bevestiging in de beschikking van de rechtbank van 15 oktober 2019, waarin het beroep van de man ongegrond is verklaard tegen het besluit tot afwijzing van een machtiging van voorlopig verblijf in het kader van nareis. De rechtbank concludeert dat de vrouw niet-ontvankelijk is in haar verzoek tot echtscheiding en verdeling. Ook verklaart de rechtbank de vrouw niet-ontvankelijk in haar verzoek om voor recht te verklaren dat het huwelijk niet in Nederland wordt erkend. Het is immers niet vast komen te staan dat de man en de vrouw een rechtsgeldig huwelijk hebben gesloten. Tot slot verklaart de rechtbank de vrouw niet-ontvankelijk in haar verzoek tot doorhaling van de gegevens in de BRP. De rechtbank is op grond van art. 1.4 Wet BRP niet bevoegd enige wijziging te gelasten. Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het bijhouden van de gegevens in de BRP. Uit deze uitspraak blijkt dat het – helaas – niet mogelijk is in één procedure alles gelijk te trekken. Indien vaststelling van een rechtsgeldig huwelijk niet mogelijk is, dan is er ook geen ruimte om voor recht te verklaren dat een huwelijk in Nederland niet voor erkenning in aanmerking komt.

Erkenning van een buitenlands huwelijk

Voordat de rechter toekomt aan de beoordeling van het echtscheidingsverzoek of andere afstammingsrechtelijke vraagstukken, dient te worden beoordeeld of sprake is van een rechtsgeldig huwelijk. De vraag naar de geldigheid van het huwelijk dient te worden beoordeeld op grond van art. 10:31 jo. 10:32 BW. In art. 10:31 BW staan de voorwaarden voor erkenning van een buitenlands huwelijk. Het artikel bepaalt dat een buiten Nederland gesloten huwelijk dat ingevolge het recht van de staat waar de huwelijksvoltrekking plaatsvond rechtsgeldig is of nadien rechtsgeldig is geworden, als zodanig wordt erkend (lid 1). Ook wordt een buiten Nederland ten overstaan van een diplomatieke of consulaire ambtenaar voltrokken huwelijk, dat voldoet aan de vereisten van het recht van de staat die de ambtenaar vertegenwoordigt, als rechtsgeldig erkend tenzij die voltrekking niet was toegestaan (lid 2). Voor de toepassing hiervan wordt onder recht mede begrepen de regels van internationaal privaatrecht (lid 3). Daarnaast wordt een huwelijk vermoed rechtsgeldig te zijn, indien een huwelijksverklaring is afgegeven door een bevoegde autoriteit (lid 4). Een huwelijksverklaring omvat in dit verband meer dan 'huwelijksakte'. De term 'huwelijksverklaring' strekt ertoe elk stuk te omvatten, dat door een bevoegde autoriteit is afgegeven om tot het bewijs van het bestaan van een

huwelijk te dienen. Uit art. 10:32 BW volgt dat een huwelijk niet wordt erkend, ongeacht of het huwelijk ingevolge art. 10:31 BW voor erkenning in aanmerking komt, indien de erkenning kennelijk onverenigbaar is met de openbare orde.

Hoe gaat de lagere rechtspraak om met het erkennen van een in het buitenland voltrokken huwelijk?

Inschrijving BRP op basis van verklaring onder ede, geen erkenning ex art. 10:31 lid 1 BW

De rechtbank Oost-Brabant kwam op 19 oktober 2020 (ECLI:NL:ROBR:2020:5136) tot het oordeel dat de vrouw in haar verzoek tot echtscheiding niet-ontvankelijk dient te worden verklaard, hoewel zij wel als gehuwd staat geregistreerd en in de procedure een 'Marriage Certificate' heeft overlegd. Echter, er is geen sprake van rechtsgeldigheid van het Eritrees huwelijk. De rechtbank oordeelt dat de gegevens van het overlegde 'Marriage Certificate' niet geheel overeenstemmen met de gegevens die de vrouw onder ede tegenover de ambtenaar heeft verklaard of dat de gegevens daar geen zicht op geven. Uit het document valt in ieder geval af te leiden dat de vrouw minderjarig was ten tijde van het sluiten van het huwelijk, hetgeen ook in Eritrea niet is toegestaan. Daarop zijn uitzonderingen, maar gesteld noch gebleken is dat een dergelijke uitzondering hier van toepassing is. De rechtbank overweegt dat een naar Eritrees recht niet-rechtsgeldig huwelijk niet in Nederland kan worden erkend. Ten overvloede overweegt de rechtbank dat een kindhuwelijk in Nederland in principe niet voor erkenning in aanmerking komt. Ook overweegt de rechtbank ten overvloede dat de rechtbank eraan vasthoudt dat de vrouw nimmer zelf uitdrukkelijk om erkenning van het kindhuwelijk heeft verzocht nu de vrouw ter zitting heeft aangegeven dat de verklaring onder ede op verzoek van de ambtenaar is afgelegd.

Inschrijving BRP op basis van verklaring onder ede, geen erkenning ex art. 10:32 BW

Laatstgenoemde overweging – over het verschil tussen een verzoek om erkenning van het huwelijk en een afgelegde verklaring onder ede op verzoek van de ambtenaar – kwam ook aan de orde bij de rechtbank Oost-Brabant op 6 maart 2020 (ECLI:NL:ROBR:2020:2242). Het ging hier eveneens om een in Eritrea gesloten huwelijk. De vrouw heeft onder ede verklaard gehuwd te zijn, waarna het huwelijk op basis van deze verklaring in de BRP is opgenomen. In tegenstelling tot voornoemde zaak werd in de procedure bij de rechtbank géén bewijs van het huwelijk overlegd. De vrouw verzocht de rechtbank primair om de gemeente en de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente te gelasten de BRP aan te passen in die zin dat de vrouw niet als gehuwd geregistreerd staat. Subsidiar diende de vrouw een verzoek tot echtscheiding in. De rechtbank oordeelt dat het huwelijk niet voor erkenning in aanmerking komt. Het huwelijk is in Eritrea gesloten toen de vrouw minderjarig was. Een dergelijk huwelijk komt op grond van art. 10:32

BW niet voor erkenning in aanmerking, tenzij de echtgenoten op het moment dat om erkenning gevraagd wordt beiden de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt. De vrouw heeft weliswaar een verklaring onder ede afgelegd, maar er is niet expliciet om erkenning van het huwelijk verzocht. Het afleggen van een verklaring onder ede kan volgens de rechtbank niet op één lijn worden gesteld met een verzoek om erkenning van het huwelijk. De verklaring onder ede dient ertoe de bewijsnood te ledigen wanneer er geen documenten over een huwelijk kunnen worden overlegd. Naar het oordeel van de rechtbank staat de vrouw derhalve ten onrechte in de BRP geregistreerd als gehuwd en verklaart voor recht dat het huwelijk niet voor erkenning in aanmerking komt en dus niet vatbaar is voor inschrijving in het BRP. De vrouw wordt niet-ontvankelijk verklaard in haar verzoek om de gemeente te gelasten de BRP aan te passen. Dit verzoek dient namelijk eerst bij het college van burgemeester en wethouders van de gemeente te worden gedaan en niet bij de rechtbank. De rechtbank gaat ervan uit dat de gemeente de registratie aanpast. De rechtbank wijst op de toelichting van de minister van rechtsbescherming (*Kamerstuk* 32175, nr. 65) waarin wordt aangegeven dat de rechtbank kan besluiten dat een verklaring voor recht wordt afgegeven dat het huwelijk niet voor inschrijving vatbaar is en dat dit tot gevolg heeft dat een eventueel geregistreerd huwelijk weer uitgeschreven zou moeten worden. Mocht een verzoek tot wijziging van de BRP-registratie bij het college van burgemeester en wethouders van de gemeente vergeefs zijn, dan kan de vrouw volgens de rechtbank bij de bestuursrechter terecht. De rechtbank wijst het meer of anders verzochte af.

Inschrijving BRP op basis van verklaring onder ede, erkenning ex art. 10:31 lid 4 BW

Zie voor een uitspraak waarin een kindhuwelijk rechtsgeldig werd geacht en werd erkend in het kader van een afstammingsprocedure, de uitspraak van het hof 's-Hertogenbosch op 15 juli 2021 (ECLI:NL:GHSHE:2021:2244). Het hof ging hier een andere kant op dan de rechtbank Oost-Brabant op 7 april 2020 (ECLI:NL:ROBR:2020:2204).

Immers, de rechtbank was van oordeel dat het afleggen en ondertekenen van die verklaring onder ede, die gedaan werd omdat op dat moment geen documenten van het huwelijk aanwezig waren om de verklaring van de moeder over haar huwelijk te onderbouwen, niet meer dan een verzoek om het huwelijk in de BRP te *registreren* is en kan daarmee niet gelijk worden gesteld aan een (expliciete) aanvraag tot *erkenning* van het (kind)huwelijk in Nederland. Registratie van het huwelijk in de BRP vindt plaats zonder verdere toetsing (behoudens op een schijnhuwelijk) en heeft geen rechtsgevolg. De rechtbank verwees in dat verband naar de brief van de minister van 12 februari 2019 (*Kamerstukken II*, 32175, nr. 65).

Het hof 's-Hertogenbosch acht op grond van de door de vrouw overgelegde huwelijksakte dat van een huwelijk tussen de man en de vrouw is gebleken. De volgende vraag is

of dit huwelijk in Nederland kan worden erkend. Op grond van art. 10:32 onder c BW wordt, ongeacht art. 10:31 BW, aan een buiten Nederland gesloten huwelijk erkenning onthouden, indien deze erkenning kennelijk onverenigbaar is met de openbare orde en in ieder geval indien één der echtgenoten op het tijdstip van het huwelijk niet de leeftijd van achttien jaar had bereikt, tenzij de echtgenoten op het moment dat de erkenning van het huwelijk gevraagd wordt beiden de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt. Op het moment van de huwelijksluiting op 17 januari 2010 was de man, geboren op [geboortedatum] 1989, ouder dan achttien jaar, maar de vrouw, geboren op [geboortedatum] 1992, nog net niet. De omstandigheid dat de vrouw nog geen achttien jaar oud was ten tijde van het huwelijk staat naar het oordeel van het hof evenwel niet aan erkenning van dat huwelijk in de weg.

Van belang is dat een inschrijving in de BRP niet automatisch zorgt voor erkenning van dat huwelijk of voor (doorslaggevend) bewijs van een buitenlands huwelijk

Immers, op het moment dat de vrouw ten overstaan van de ambtenaar van de Burgerlijke Stand op 21 september 2015 onder ede onder meer heeft verklaard dat zij gehuwd is en zij de gegevens over haar huwelijk verstrekke ten behoeve van de registratie in de Basisregistratie Personen, was zij ouder dan achttien jaar. Anders dan de rechtbank is het hof van oordeel dat de vrouw met de door haar afgelegde verklaring erkenning van het huwelijk beoogde. Dat de vrouw hier niet expliciet om heeft gevraagd maakt dit niet anders. Overigens kan ook het feit dat de vrouw zich in het kader van onderhavige procedure beroept op de erkenning van het huwelijk worden gezien als een verzoek om erkenning van het huwelijk. Een verzoek daartoe behoeft immers niet formeel in een afzonderlijke procedure bij de rechter of de ambtenaar van de Burgerlijke Stand te worden ingeroepen. Naar het oordeel van het hof is dan ook sprake van een rechtsgeldig huwelijk dat in Nederland wordt erkend.

Kopie huwelijksakte, geen erkenning ex art. 10:31 lid 4 BW: beslissing aangehouden

Zoals hiervoor is uiteengezet, is er dus een verschil tussen inschrijving in de BRP enerzijds en erkenning van het huwelijk anderzijds. Voor wat betreft die erkenning, dus toepassing van het criterium van art. 10:31 BW, heeft het hof Arnhem-Leeuwarden op 30 april 2020 (ECLI:NL:GHARL:2020:3495) geoordeeld dat een rechter actief dient te onderzoeken of er sprake is van een buiten Nederland gesloten rechtsgeldig huwelijk ingevolge het recht van de staat waar de huwelijksvoltrekking plaatsvond, omdat de rechtsgeldigheid van een huwelijk niet ter vrije bepaling van de betrokken partijen staat. Het ging in deze zaak om de rechtsgeldigheid van een kerkelijk huwelijk in Eritrea. De vrouw wilde scheiden dan wel de registratie van

de burgerlijke staat van haar man in de BRP opheffen door hem een verklaring onder ede af te laten leggen. Het hof overweegt dat een huwelijk wordt vermoed rechtsgeldig te zijn, indien een huwelijksverklaring is afgegeven door een bevoegde autoriteit. In dit geval beschikt de vrouw alleen over een kopie van de kerkelijke huwelijksakte. De vrouw stelt dat de man over de originele akte beschikt maar dat hij weigert deze over te leggen.

Het Hof overweegt dat een Eritrese kerkelijke huwelijksakte in beginsel als bewijs van het huwelijk dient te worden geaccepteerd. In dit geval beschikt de vrouw alleen over een kopie daarvan. De bewijskracht van een akte is echter gelegen in het origineel. Daar komt bij dat er in Eritrea blijkens het hiervoor genoemde ambtsbericht een levendige handel in schijnhuwelijken is. Daarom zal het hof niet te lichtvaardig genoeg nemen met een kopie van de akte, te meer omdat de authenticiteit van het onderliggende stuk zich moeilijk laat controleren. Anderzijds dient het voor de vrouw ook niet onmogelijk te zijn van echt te scheiden. Om die reden zal het hof de zaak aanhouden en de vrouw in de gelegenheid stellen de man alsnog te bewegen de originele akte over te leggen, desnoods via een kortgedingprocedure. De vrouw kan de akte vervolgens alsnog in deze procedure inbrengen. Mocht zij daarin binnen drie maanden niet slagen, dan dient zij zich gedocumenteerd uit te laten over de vraag wat zij hiertoe heeft ondernomen en over de vraag welke gevolgtrekking het hof aan het niet (kunnen) overleggen van de originele akte dient te verbinden. In afwachting van het bericht van de vrouw houdt het hof iedere beslissing aan.

Kopie huwelijksakte en rapporten IND, erkenning van het huwelijk ex art. 10:31 lid 1 BW

De rechtbank Den Haag oordeelde op 8 juni 2020 (ECLI:NL:RBDHA:2020:9842) dat er sprake is van een rechtsgeldig gesloten huwelijk in Eritrea op basis van een kopie van de huwelijksakte en de rapporten van eerste en nader gehoor bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). De vrouw heeft een kopie van een huwelijksakte overgelegd, maar geen gewaarmerkt en authentiek afschrift van de huwelijksakte dat niet ouder is dan drie maanden. Verder heeft de vrouw de rapporten van eerste en nader gehoor bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) overgelegd. De rechtbank overweegt dat men in Eritrea een burgerlijk, een religieus en een traditioneel huwelijk kent (art. 519-521 van het Eritrees Burgerlijk Wetboek, hierna: EBW). Deze huwelijken zijn wettelijk gelijk aan elkaar en hebben derhalve dezelfde rechtsgevolgen (art. 556 EBW). De minimumleeftijd voor een man en een vrouw om te kunnen trouwen is achttien jaar. Een religieus huwelijk komt tot stand volgens de godsdienstige handelingen die bij zo'n huwelijk zijn voorgeschreven (art. 520 jo. 545 EBW). Het huwelijkscontract wordt schriftelijk, in aanwezigheid van vier getuigen opgesteld (twee getuigen voor iedere partij). Alle huwelijken, op welke wijze ook gesloten, moeten worden geregistreerd (art. 113 EBW). De plicht om het huwelijk in te schrijven ligt bij de ambtenaar die het

huwelijk gesloten heeft en de echtgenoten met hun getuigen (art. 114 EBW). De rechtbank neemt op grond van de door de vrouw overgelegde ‘certificate of marriage’ en de rapporten van eerste en nader gehoor van de IND aan dat er sprake is van een tussen de man en de vrouw rechtsgeldig gesloten huwelijk in Eritrea, welk huwelijk ook in Nederland op grond van art. 10:31 lid 1 BW als zodanig dient te worden erkend.

In de uitspraak van de rechtbank Rotterdam was de vrouw niet-ontvankelijk verklaard in haar verzoek tot echtscheiding. Zij heeft daartegen geappelleerd en het hof 's-Gravenhage stond op 22 december 2003 (ECLI:NL:GHSGR:2003:AO5800) vervolgens voor de vraag of het bestaan van een naar Ghanes recht rechtsgeldig huwelijk voldoende is aangetoond. Het hof komt tot het oordeel dat de vrouw inderdaad geslaagd is in het bewijs van het bestaan van een naar Ghanes gewoonterecht tot stand gekomen huwelijk. Het hof heeft daarbij belang gehecht aan de door de vrouw naar voren gebrachte feiten. Zo heeft de man ter zitting van het hof verklaard dat hij inderdaad op 4 januari 1998 in Ghana bij een feest met zijn familie en de familie van de vrouw aanwezig is geweest, waarbij de samenleving van de man en vrouw onderwerp van het feest was. Ook heeft de man ter zitting erkend dat hij willens en wetens een formulier ‘Form of Register of Customary Marriages’ heeft ondertekend dat in Ghana wordt gebruikt om een huwelijk te registreren en dat hij in een door de vrouw overlegde bijbel ‘Bride’s Bible’ bij de bladzijde ‘Certificate of Marriage’ zijn naam, de naam van de vrouw en plaats en datum van de huwelijksvoltrekking heeft geschreven. Verder wijst de vrouw op het verslag van de hoorzitting in de bezwaarprocedure tegen de weigering om een geboorteakte en ongehuwdverklaring te legaliseren, waaruit blijkt dat de man naar aanleiding van vragen over het huwelijk heeft verklaard ‘dat hij in Ghana reeds twee kinderen uit een vriendschapsrelatie met betrokkene had. Toen hij haar (toevalligerwijs) in 1996 in Nederland ontmoette, besloten beide, toen een derde op komst was dat zij beter konden trouwen.’ Daarnaast heeft de minister van Buitenlandse Zaken vastgesteld in zijn beslissing op het bezwaarschrift dat vaststaat dat de vrouw ten behoeve van wie de ongehuwdverklaring in 1997 is afgegeven, inmiddels getrouwd is. Tot slot brengt de vrouw feiten naar voren met betrekking tot een zogenaamd ‘customary marriage’. In Ghana is een verklaring (Statutory declaration bij Kwadwo Adade and Kwabena confirming the dissolution of customary marriage) opgemaakt en ondertekend door de vader van de man, waarin staat aangegeven dat een huwelijk is voltrokken tussen de man en de vrouw in overeenstemming met het Ghanese gewoonterecht en de gebruiken. In het verweerschrift van de man verklaart de man dat een ‘customary marriage’ heeft plaatsgevonden en tijdens de terechtzitting bij de rechtbank heeft de gemachtigde van de man verklaard: ‘Het “customary marriage” is reeds ontbonden. Ik laat u daarvan de originele stukken zien’ en ‘het huwelijk heeft geen rechtskracht buiten Ghana’. Met betrekking tot een ‘customary marriage’ stelt

de vrouw voorts – onder verwijzing naar de rapportage van het Internationaal Juridisch Instituut – dat inschrijving van een ‘customary marriage’ in Ghana niet noodzakelijk is om een dergelijk huwelijk naar Ghanes recht rechtsgeldig te laten zijn. Door de man is dit niet bestreden. Een dergelijke registratie heeft blijkens het overlegde ‘Form of Register of Customary Marriages’ wel plaatsgevonden, zij het niet binnen de voorgeschreven drie maanden. Het hof komt op grond van het vorenstaande tot het oordeel dat de vrouw aangetoond heeft dat er in het onderhavige geval sprake is (geweest) van een naar Ghanes recht rechtsgeldig huwelijk tussen haar en de man. Het huwelijk wordt op grond van art. 5 lid 1 Wet Conflictenrecht Huwelijk (WCH) in Nederland erkend. Door de man is aangevoerd dat het huwelijk door een opgemaakte verklaring (Statutory declaration bij Kwadwo Adade and Kwabena [eiseres] confirming the dissolution of customary marriage) is ontbonden. Echter, de vrouw heeft aangegeven dat zij nimmer heeft ingestemd met een dergelijke ontbinding van het huwelijk en dat de verklaring tevens niet ondertekend is door haar vader. Verder heeft de scribent van de hiervoor genoemde verklaring in een separate verklaring aangegeven dat alleen de familie van de man aanwezig was bij het opstellen van de verklaring en dat hem later van de zijde van de (familie van de) vrouw te kennen gegeven is dat geen instemming aan de ontbinding van het huwelijk was gegeven. De verklaring is in Ghana ook niet geregistreerd. Op grond hiervan komt het hof tot het oordeel dat het huwelijk nog immer bestaat.

Gelegaliseerde authentieke huwelijksakte: erkenning ex art. 10:31 lid 4 BW

In de uitspraak van het hof 's-Gravenhage op 1 april 2009 (ECLI:NL:GHSGR:2009:BI3841) ging het om een Colombiaans huwelijk. In eerste aanleg is de echtscheiding uitgesproken. Partijen twistten over de vraag of er sprake was van een rechtsgeldig huwelijk of niet. De man stelt dat er sprake was van een kerkelijk huwelijk dat naar Nederlands recht niet voor erkenning vatbaar is, zodat er geen sprake kan zijn van een echtscheiding, waardoor de bestreden beschikking dient te worden vernietigd. Hij was inmiddels gehuwd met een andere buitenlandse vrouw.

De vrouw stelt zich op het standpunt dat wel sprake was van een rechtsgeldig huwelijk. Na legalisatie van het huwelijk heeft een kerkelijk huwelijk in Colombia eenzelfde gelding als een burgerlijk huwelijk. Op grond van de vigerende artikelen van de Wet Conflictenrecht Huwelijk (WCH) is het huwelijk derhalve rechtsgeldig gesloten en kan het in Nederland als zodanig worden erkend. Zij heeft het kerkelijk huwelijk in Colombia laten legaliseren. Hierna heeft zij het huwelijk in 2007 in Nederland in de registers van de burgerlijke stand laten inschrijven en is het huwelijk als zodanig erkend. Na inschrijving van het huwelijk in Nederland heeft de vrouw de echtscheiding verzocht.

Het hof constateert dat de vrouw de gelegaliseerde authentieke Colombiaanse huwelijksakte heeft overgelegd. Op grond van deze akte is voor het hof vast komen staan dat

het in Colombia gesloten kerkelijk huwelijk van partijen is gelegaliseerd. Na – blijkens de apostille op grond van het Verdrag tot afschaffing van het vereiste van legalisatie voor buitenlandse openbare akten ('s-Gravenhage, 5 oktober 1961, *Trb.* 1963, nr. 28) – legalisatie op [datum], is dit huwelijk kennelijk op grond van art. 5 WCH ingeschreven in de Nederlandse registers van de burgerlijke stand. De vrouw heeft ten bewijze hiervan ter zitting een uittreksel uit het huwelijksregister overgelegd. Aldus is sprake van een in Nederland erkend en daarmee rechtsgeldig voltrokken huwelijk.

Conclusie

Uit bovenstaande kan geconcludeerd worden dat wat betreft het overleggen van bewijs van een buitenlands huwelijk in een echtscheidings- of afstammingsprocedure ex art. 815 Rv, rechters verschillend omgaan met de onmogelijkheid om een huwelijksakte te overleggen. Rechters verklaren verzoeken niet-ontvankelijk, houden de zaak aan voor een mondelinge behandeling of achten het bestaan van het huwelijk toch op andere wijze voldoende aannemelijk. Zonneklaar is dat de uitspraak van de rechtbank Den Haag van 4 augustus 2021 in strijd is met de lijn van de Hoge Raad. Extra wrang in dit verband is nog de omstandigheid dat de vrouw in kwestie analfabeet is.

Voor de vraag betreffende de erkenning van een in het buitenland gesloten huwelijk wordt gekeken naar art. 10:31 jo. 10:32 BW. De hiervoor aangehaalde rechtspraak laat zien dat de bewijslast ook hier per geval kan verschillen.

Van belang is dat een inschrijving in de BRP niet automatisch zorgt voor erkenning van dat huwelijk of voor (doorslaggevend) bewijs van een buitenlands huwelijk. Zoals de rechtbank Oost-Brabant in haar beschikkingen van 6 maart 2020¹⁸ en 19 oktober 2020¹⁹ overwoog, is het afleggen en ondertekenen van de verklaring onder ede, die gedaan werd omdat op dat moment geen documenten van het huwelijk aanwezig waren, niet meer dan een verzoek om het huwelijk in de BRP te registreren en kan daarmee niet gelijk worden gesteld aan een (expliciete) aanvraag tot erkenning van het (kind)huwelijk in Nederland. Registratie van het huwelijk in de BRP vindt plaats zonder verdere toetsing (behoudens op een schijnhuwelijk) en heeft geen rechtsgevolg. De rechtbank verwijst in dat verband in haar beschikking van 6 maart 2020 naar de brief van de minister van 12 februari 2019 (*Kamerstukken II* 32175, nr. 65), waarin is opgemerkt dat een inschrijving in de BRP namelijk geen rechtsgevolgen met zich meebrengt.²⁰ De rechtbank kan dan besluiten om een verklaring voor recht af te geven dat het huwelijk niet voor inschrijving vatbaar is. Dit heeft tot gevolg dat een eventueel al geregistreerd huwelijk

zou moeten worden uitgeschreven, maar dat is dan onderwerp van debat in een andere procedure (zie de hiervoor aangehaalde uitspraak van de rechtbank Oost-Brabant van 6 maart 2020). Maar de criteria om een burgerlijke staat in de BRP aan te laten passen, zijn bepaald niet mals. In dit verband halen wij de uitspraak van de Raad van State van 6 november 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:3710) aan.²¹ De Afdeling herhaalt dat gegevens in de BRP zo betrouwbaar en duidelijk mogelijk moeten zijn. Volgens vaste rechtspraak van de Afdeling dient voor het wijzigen van eenmaal in de BRP geregistreerde gegevens, gelet op het systeem van de Wet BRP, onomstotelijk vast te staan dat deze gegevens onjuist zijn aan de hand van overlegging van juiste bron-documenten. Daarnaast moet een buitenlandse akte er blijk van geven op, naar objectieve maatstaven gemeten, betrouwbare gegevens te zijn gebaseerd.

Het blijft ergens schuren dat als je door een met waarborgen omklede verklaring onder ede als gehuwd wordt geregistreerd, het nauwelijks mogelijk is om te scheiden, maar ook nauwelijks mogelijk is om die status bij de BRP aan te passen. Het is bekend dat er geen op het EVRM te herleiden recht op echtscheiding is. Zie hiervoor bijvoorbeeld de uitspraak van het EHRM van 18 december 1986 (*Johnston en anderen/Ierland*, nr. 9697/82, NJ 1989/97) waarin bepaald is dat het recht om te huwen dat is opgetekend in art. 12 EVRM niet een recht op echtscheiding inhoudt,²² wel een recht om te huwen en een gezin te stichten. Daarom juichen wij de uitspraak van het hof 's-Hertogenbosch van 29 maart 2011 (ECLI:NL:GHSHE:2011:BP9916) ook toe, waarin het hof – bij gebreke van huwelijksbescheiden – mede acht slaat op de registratie in de BRP van partijen.

Duidelijk is dat bij het leveren van bewijs bij gebreke van een authentiek afschrift of originele huwelijksakte – zowel in het kader van art. 815 Rv als de vraag betreffende de erkenning – andere bewijsmiddelen belangrijk zijn. Denk hierbij aan de volgende bewijsmiddelen (*best practices*):

- kopie van de huwelijksakte;
- foto's van het huwelijk;
- verklaringen van getuigen;
- bewijs van meerderjarigheid op het moment van huwelijksluiting;
- afschrift van de kerkelijke huwelijksakte;
- bewijs van de toepasselijke huwelijkswetgeving ter plaatse;
- rapporten van gehoor bij de IND, en zo mogelijk gelijklopende verklaringen van echtgenoten in die rapporten;
- aandacht voor een precaire situatie in het land waarin het huwelijk is gesloten;
- bewijs van inspanningen om de originele huwelijksakte, dan wel een authentiek afschrift daarvan te krijgen;

18 ECLI:NL:RBOBR:2020:2242.

19 ECLI:NL:RBOBR:2020:5136.

20 In deze brief wordt hiervoor verwezen naar de uitspraak van rb. Den Haag van 10 april 2018 (ECLI:NL:RBDHA:2018:7708).

21 Zie ook bijv. rb. Noord-Holland 5 maart 2019, ECLI:NL:RBNHO:2019:1729, meer in het bijzonder r.o. 3.2. Deze uitspraak is bekrachtigd door de Raad van State op 24 december 2019 (RVS:2019:NL:RVS2019:4392).

22 Zie nog recente bevestiging hiervan in EHRM 10 januari 2017, appl. no. 1955/10 (*Babiarz/Poland*).

- aanhouding, teneinde de ene echtgenoot de gelegenheid te geven via een kortgedingprocedure van de andere echtgenoot, die de originele huwelijksakte heeft, afgifte van die huwelijksakte af te dwingen;
- bewijs van gehuwde registratie in BRP.

Echter, best practice is en blijft wel dat diegene die geen authentiek afschrift van de huwelijksakte kan overleggen het hiervoor opgesomde lijstje van mogelijke bewijsmiddelen moet aflopen en ook door een rechter in staat moet worden gesteld om, zo nodig op een daartoe te plannen mondelinge behandeling, dit lijstje te doorlopen. Ook het antwoord op 'gehuwd of niet gehuwd, that's the question' komt dus met name neer op veel stellen en bewijzen!

Dit artikel is afgesloten op 17 december 2021.

Over de auteurs

Mr. L.M.F. (Lisanne) van Dijk

Onderwijs- en onderzoeksmedewerker aan de Universiteit Leiden.

Mr. I.J. (Ivo) Pieters

Advocaat/mediator bij Groenendijk & Kloppenburg Advocaten, raadsheer-plaatsvervanger in het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, (kinder)rechter-plaatsvervanger in de Rechtbank Rotterdam, bijzondere curator en bestuurslid van de Stichting Bijzondere Curator Nederland.